

УДК 343.123.12

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.142>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТА ІНШИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Богініч І.О.,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри

Національної академії Служби безпеки України

ORCID: 0000-0001-7285-7458

Богініч І.О. Особливості правового регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації.

Українською правовою доктриною вироблено підхід щодо нормативно-правової класифікації спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації на три групи: а) технічні засоби, що спеціально розроблені, виготовлені (у тому числі модифіковані) для негласного отримання інформації при вирішенні завдань оперативної (розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової) діяльності; б) технічні засоби загального користування; в) технічні засоби подвійного призначення. Правові засади використання (застосування) спеціальних засобів визначаються законодавчими актами, що регулюють діяльність органів, яким надане право на їх застосування. Спеціальні та інші технічні засоби застосовуються під час проведення оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної діяльності, реалізації заходів із боротьби з тероризмом правоохоронними та іншими державними органами, зокрема Службою безпеки України, розвідувальними органами Міністерства оборони України, Національною поліцією, Національним антикорупційним бюро та іншими суб'єктами оперативно-розшукової діяльності в межах, визначених законодавством України. Як сукупність технічних пристроїв, речовин, цифрових носіїв та програм, спеціальні та інші технічні засоби, розроблені для негласного, контрольованого виявлення, отримання, фіксації інформації, які застосовуються, з метою вирішення завдань оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності та у ході досудового розслідування кримінального провадження. Спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку та інші технічні засоби негласного отримання інформації – це технічні, апаратно-програмні, програмні та інші засоби, які відповідають критеріям належності технічним засобам негласного отримання інформації, що мають технічну забезпеченість для негласного отримання (прийому, обробки, реєстрації та/або передачі) інформації, призначені для використання під час проведення оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності у скритний спосіб. Отже, важливого значення набуває питання застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, яке дотепер у законодавстві України не врегульовано належним чином. У даний час положення національного законодавства, які забезпечують правове регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, відзначаються розпорошеністю, фрагментарністю та подекуди містять застарілі норми.

Ключові слова: негласне отримання інформації, спеціальні технічні засоби, оперативно-розшукова діяльність, контррозвідувальна діяльність, кримінальне провадження.

Boginich I.O. Peculiarities of legal regulation in the field of application of special and other technical means of covert obtaining of information.

Ukrainian legal doctrine has developed an approach to the regulatory and legal classification of special and other technical means of covert information acquisition into three groups: a) technical means specially designed, manufactured (including modified) for covert information acquisition when solving operational (intelligence, counterintelligence and operational-search) tasks; b) technical means of general use; c) dual-purpose technical means. The legal principles of the use (application) of special means are determined by legislative acts regulating the activities of bodies granted the right to use them. Special and other technical means are used during operational-search, intelligence, counterintelligence activities, implementation of measures to combat terrorism by law enforcement and other state bodies, in particular the Security Service of Ukraine, intelligence bodies of the Ministry of Defense of Ukraine, the National Police, the National Anti-Corruption Bureau and other subjects of operational-search activities within the limits determined by the legislation of Ukraine. As a set of technical devices, substances, digital media and programs, special and other technical means designed for covert, controlled detection, receipt, recording of information, used to

solve the tasks of operational-search, counterintelligence activities and within the framework of criminal proceedings. Special technical means for removing information from communication channels and other technical means of covert information acquisition are technical, hardware-software, software and other means that meet the criteria for belonging to technical means of covert information acquisition, which have the technical support for covert information acquisition (reception, processing, registration and/or transmission) of information, intended for use during operational-search, counterintelligence or intelligence activities in a covert manner. Therefore, an important task of the issue of the use of special and other technical means of covertly obtaining information has not yet been properly regulated in the legislation of Ukraine. Currently, the provisions of national legislation that provide legal regulation in the field of the use of special and other technical means of covertly obtaining information are scattered, fragmented, and in some places contain outdated norms.

Key words: covert information acquisition, special technical means, operational-search activities, counterintelligence activities, criminal proceedings.

Постановка проблеми. Інформація, отримана негласним шляхом, розглядається як одна з ефективних форм доказування, що надає можливість відтворити достовірну картину подій, які відбувалися у ході вчинення протиправних діянь. Разом з тим, в умовах застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації важливим питанням є дотримання гарантій прав людини, що потребує належного правового забезпечення передусім процедури проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій. Однак, на сьогодні чинне законодавство України, яке забезпечує правове регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, відзначається недосконалістю.

Мета дослідження – розглянути особливості правового регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації.

Стан опрацювання проблематики. Застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації є предметом чималої кількості наукового доробку українських дослідників. Зокрема, ті чи інші аспекти цієї проблематики вивчали: О.П. Бабіков, І.О. Богініч, О.А. Гуменський, М.В. Кобець, Ю.П. Поляк, О.С. Ярошенко та інші науковці.

Виклад основного матеріалу. Правові засади використання (застосування) спеціальних засобів визначаються законодавчими актами, що регулюють діяльність органів, яким надане право на їх застосування. Зокрема, важливі положення у сфері фіксації та збереження, дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, містяться у главі 21 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1]. Так стаття 258 КПК регламентує підстави та порядок втручання у приватне спілкування та встановлює загальні засади провадження негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), пов'язаних із обмеженням права особи на приватність.

Так, відповідно до положень статті 258 КПК України [1]:

По-перше, ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування без ухвали слідчого судді.

По-друге, прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання у приватне спілкування в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 вказаного Кодексу, якщо будь-яка слідча (розшукова) дія включатиме таке втручання. Наприклад, у ході розгляду Вищим антикорупційним судом справи № 127/13972/17 сторона захисту вважала, що під час проведення аудіо-, відеоконтролю відносно осіб, щодо яких отримано дозвіл на проведення НСРД, у цьому кримінальному провадженні було порушено права особи, дозвіл на проведення НСРД стосовно якої слідчим суддею не надавався. Суд зазначив, що відповідно до ст. 260 КПК України аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування. Виходячи зі змісту вказаної норми, разом із фіксацією діяльності особи (розмови або інші звуки, рухи, дії і т. п.), щодо якої здійснюється аудіо-, відеоконтроль, може бути зафіксована і діяльність інших осіб, які випадково потрапили до сфери її спілкування та оточення і стосовно яких НСРД не здійснюється, однак, на думку суду, така фіксація не може автоматично визнаватися істотним порушенням прав та свобод людини, якщо особа, яка зазнає такого втручання, не набуває у подальшому статусу підозрюваного чи обвинуваченого у кримінальному провадженні і докази, отримані в результаті такого втручання, не використовуються проти неї [2].

По-третє, різновидами втручання в приватне спілкування є:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи;
- 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- 3) зняття інформації з електронних комунікаційних мереж;

4) зняття інформації з електронних інформаційних систем [1].

При цьому, згідно із законодавством України, спеціальні технічні засоби (далі – СТЗ) застосовуються під час проведення оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної діяльності, реалізації заходів із боротьби з тероризмом правоохоронними та іншими державними органами, зокрема Службою безпеки України, розвідувальними органами Міністерства оборони України, Національною поліцією, Національним антикорупційним бюро та іншими суб'єктами в межах, визначених законодавством України [3, с. 56, 4, ст. 5].

Зважаючи на вищевказане, важливі положення щодо зберігання, перевезення, застосування (використання) відповідних засобів містяться у спеціальних законах, таких як Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4] та Закони України «Про Національну поліцію» [5], «Про контррозвідувальну діяльність» [6], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [7] та визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 669 «Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації» [8] та ін. Тобто можна дійти висновку про те, що правове регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації відзначається розпорошеністю.

Так, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4] не тільки визначає коло повноважень оперативних підрозділів, але й чітко закріплює можливість застосування оперативних та оперативно-технічних засобів, які можуть бути застосовані для протидії злочинності. Він регулює використання відповідних засобів під час проведення таких заходів як аудіо-та відеоконтроль особи та місця, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, електронних інформаційних систем, здійснення спостереження за особою, річчю або місцем, накладення арешту на кореспонденцію, здійснення її огляду та виїмки, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, що значно підсилює можливості правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

Орієнтуючись на ознаки, побічно встановлені у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», при застосуванні поняття «спеціальна техніка» українські дослідники пропонують визначати технічні засоби як «сукупність технічних пристроїв, речовин, цифрових носіїв та програм, обмежених у обороті, розроблених для негласного, контрольованого виявлення, отримання, фіксації інформації, що застосовуються належними суб'єктами під час проведення оперативно-розшукових заходів із метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності» [9, с. 183-184]. У свою чергу, М. В. Кобець вважає, що спеціальна техніка в діяльності правоохоронних органів – це науково обґрунтована система технічних засобів, речовин, а також методів, прийомів, алгоритмів їх правомірного застосування для забезпечення охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю [10].

Відповідно до статусу, визначеного певними нормативно-правовими актами, СТЗ розділяються на:

а) технічні засоби, що спеціально розроблені, виготовлені (у тому числі модифіковані) для негласного отримання інформації при вирішенні завдань оперативної (розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової) діяльності. У більшості країн світу СТЗ розробляються, поставляються суб'єктами підприємницької діяльності, визначеними законодавчими державними документами. При цьому СТЗ можуть поставлятися тільки встановленим законодавством об'єктам оперативної діяльності, а в деяких країнах – і розроблятися виключно на їх замовлення. Це здійснюється згідно з відповідними ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з розроблення СТЗ;

б) технічні засоби загального користування – технічні засоби, розроблені й виготовлені для побутових потреб або професійної діяльності, які за своїми технічними характеристиками і сервісними можливостями можуть бути використані (пристосовані) для оперативної та слідчої мети. Реалізація зазначених СТЗ будь-яким споживачем не обмежується законодавством;

в) технічні засоби подвійного призначення – технічні засоби, які розроблені й виготовлені для побутових потреб або професійної діяльності, але за своїми технічними і сервісними характеристиками та без додаткової модифікації можуть бути застосовані для негласного отримання інформації при вирішенні завдань оперативної (розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової) діяльності [11, с. 217].

У боротьбі з організованою злочинністю відповідним підрозділам надається право використовувати СТЗ у випадках та порядку, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4] та КПК України [1]. Водночас Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [п. 2, стаття 22, розділ VII, 7] забороняється використання спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю, їх співробітників, матеріально-технічних засобів (до яких входять СТЗ) для виконання завдань, не віднесених законодавством України до компетенції цих спеціальних підрозділів. Перевіряти законність та обґрунтованість використання СТЗ у боротьбі з організованою злочинністю учасників злочинних угруповань, застосування інших негласних заходів має право Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

З цього питання Комітет один раз на 6 місяців заслуховує Генерального прокурора, Голову Національної поліції, Голову Служби безпеки України.

Відповідно до статті 40 Закону України «Про Національну поліцію» [5] поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законодавством, може застосовувати такі технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення:

- 1) фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень;
- 2) технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;
- 3) безпілотні повітряні судна та СТЗ протидії їх застосуванню;
- 4) СТЗ перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння;
- 5) спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів [5].

Негласні контррозвідувальні заходи здійснюються із залученням осіб, які конфіденційно співпрацюють з контррозвідувальними органами і підрозділами, а також з використанням оперативних, оперативно-технічних та спеціальних сил і засобів. Порядок використання негласних методів та засобів при здійсненні контррозвідувальної діяльності визначається на основі цього Закону нормативно-правовими актами Служби безпеки України [6]. Про це йдеться, зокрема, у статті 8 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» [6].

Не можна оминати увагою і Постанову Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 669, де зазначено, що СТЗ для зняття інформації з каналів зв'язку та інші технічні засоби негласного отримання інформації – це технічні, апаратно-програмні, програмні та інші засоби, які відповідають критеріям належності технічним засобам негласного отримання інформації, що мають технічну забезпеченість для негласного отримання (прийому, обробки, реєстрації та/або передачі) інформації, призначені для використання прихованих способів, характерних для оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності. Окремі ознаки виробів галузевого та побутового використання (мініатюрність, багатофункціональність, можливість негласного отримання інформації) не є підставами для визначення його належності до СТЗ [8].

Відповідно до положень Переліку орієнтовних питань, які вирішуються експертами експертних підрозділів СБУ під час проведення судових експертиз та експертних досліджень [12], до критеріїв належності до спецтехніки, за якими проводить дослідження Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз СБ України, віднесено:

- 1) приналежність до СТЗ негласного отримання інформації як таких;
- 2) приналежність до конкретного виду;
- 3) робочий стан;
- 4) функціональне призначення;
- 5) фактична можливість здійснювати негласне отримання інформації;
- 6) спосіб виготовлення;
- 7) технічні характеристики.

Важливо відзначити, що належність технічних, апаратно-програмних, програмних та інших засобів до СТЗ для зняття інформації з каналів електрозв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації визначається «Критерієм належності спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 669 «Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації» [8], та встановлюється на підставі сукупності таких критеріїв:

- засоби, які призначені для прихованого застосування в оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності;
- засоби, за допомогою яких здійснюється негласне отримання інформації.

Основною метою застосування технічних засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) і НСРД є забезпечення одержання доказів про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, для обґрунтування прийняття процесуальних рішень. Застосування відповідного технічного засобу є компонентом сукупності пошуково-пізнавальних дій, які здійснюються під час проведення СРД, НСРД, і їх результати мають обов'язково фіксуватися, вилучатися та зберігатися у визначеній кримінальним процесуальним законодавством формі (протоколі СРД, НСРД, додатку до нього) з дотриманням наукових рекомендацій [9, с. 184].

НСРД як засоби збирання доказів у кримінальному провадженні мають штучний характер. Первинним середовищем їх формування як засобів пошуково-пізнавальної діяльності, спрямованих на встановлення даних про обставини події кримінальних правопорушень, є оперативно-розшукова ді-

яльність. Але їх адаптація до вимог, які пред'являються до засобів збирання доказів у кримінальному провадженні, викликала потребу у визначенні процесуальної форми їх проведення, максимально наближеної до загальних процесуальних вимог проведення СРД, водночас з урахуванням необхідності дотримання таємного характеру проведення НСРД. Підкреслимо, що йдеться саме про адаптацію, а не уніфікацію з процесуальною формою СРД. Зокрема, це стосується і питань фіксації застосування технічних засобів під час проведення НСРД [11].

У постанові Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17.11.2021 року у справі № 712/13887/17 визначено, що відомості про номенклатуру, фактичну наявність СТЗ чи спеціальної техніки: устаткування, апаратури, приладів, пристроїв, програмного забезпечення, препаратів та інших виробів, призначених (спеціально розроблених, виготовлених, запрограмованих або пристосованих) для негласного отримання інформації, що розкривають найменування, принцип дії чи експлуатаційні характеристики технічних засобів розвідки, спеціальних технічних засобів чи спеціальної техніки, призначених для здійснення та забезпечення оперативно-розшукової, контррозвідувальної чи розвідувальної діяльності є державною таємницею відповідно до пунктів 4.5.1, 4.5.6 Зводу відомостей [12], затвердженого наказом Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383.

При складанні протоколу, який у подальшому для використання його у кримінальному провадженні як джерело доказів буде розсекречено відповідно до пункту 4.12.3 Зводу відомостей [12], необхідно враховувати, що відомості про методи проведення НСРД мають ступінь секретності «таємно» і що ці методи реалізуються шляхом застосування СТЗ, розроблених для потреб оперативно-розшукової діяльності. Тому, з метою недопущення розголошення відомостей про ідентифікуючі ознаки СТЗ, призначених для негласного отримання інформації, у протоколах не має необхідності наведення таких даних [14].

Як слушно з цього приводу зауважує Ю.П. Поляк [15, с. 218], відповідно до ч. 1 ст. 252 КПК України, відомості про технічні засоби, які були застосовані під час НСРД, мають бути наведені у протоколі відповідно до загальних правил фіксації кримінального провадження, але характеристика технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання (п. 1 ч. 3 ст. 104 КПК України) мають наводитися в протоколі НСРД так, щоб виключити наведення даних, які охоплюються пунктами 4.5.1, 4.5.6, 4.12.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю.

Зауважимо, що збільшення технічних можливостей правоохоронних органів щодо зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, розширення кола органів, уповноважених на проведення зазначеного НСРД, – надзвичайно сприяло виникненню секретних чатів, використання «сірих» телефонів, сім-карт та телефонних номерів інших країн. Поряд з цим збільшується кількість судових проваджень за фактами протиправного використання працівниками правоохоронних органів технічних засобів контролю, незаконного одержання та збуту інформації про телефонні з'єднання, «прослуховування на замовлення», збут СТЗ [16, с. 118-119]. На погляд автора, така ситуація потребує негайного реагування з боку законодавця. Зокрема, шляхом встановлення кримінальної відповідальності правоохоронних органів, уповноважених на проведення оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної діяльності, реалізації заходів із боротьби з тероризмом за «прослуховування на замовлення». Адже на даний час Кримінальний кодекс України не містить складу злочину «прослуховування на замовлення». Водночас така необхідність автором вбачається, виходячи із систематично зростаючої кількості судових проваджень за фактами протиправного використання працівниками правоохоронних органів технічних засобів контролю, незаконного одержання та збуту інформації про телефонні з'єднання в аспекті «прослуховування на замовлення».

Висновки. Найбільш характерною і визначальною рисою застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, як різновиду слідчих (розшукових) дій, є можливість застосування в оперативно-розшуковій, контррозвідувальній діяльності та у рамках кримінального провадження, з метою виявлення і фіксації осіб, предметів і фактів, пов'язаних з підготовкою або вчиненням злочинів. Разом з тим, опрацювання законодавчої бази щодо правового регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації в оперативно-розшуковій, контррозвідувальній діяльності та у ході досудового розслідування кримінального провадження дає підстави стверджувати, що сфера застосування зазначених засобів з позиції досягнення високого рівня забезпечення правового регулювання потребує подальшого удосконалення. Зокрема, шляхом розробки та прийняття спеціального нормативно-правового акта, який би врегулював комплексно та детально питання застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, встановивши передусім загальні засади такого використання, з урахуванням специфіки оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної діяльності, реалізації заходів із боротьби з тероризмом правоохоронними та іншими державними органами (в окремих розділах), а також останніх досягнень у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, що включають виробни-

цтво і продаж апаратних засобів (комп'ютери, сервери тощо) та системну інтеграцію, розробку програмного забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи тощо). Адже на даний час, діючи положення національного законодавства, які забезпечують правове регулювання у сфері застосування спеціальних та інших технічних засобів негласного отримання інформації, відзначаються розпорошеністю, фрагментарністю та в окремих випадках містять застарілі норми. До того ж, з метою протидії протиправного використання працівниками правоохоронних органів технічних засобів контролю, незаконного одержання та збуту інформації про телефонні з'єднання в аспекті «прослуховування на замовлення», доцільно було б передбачити механізм притягнення до відповідальності у кримінальному законодавстві України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 (документ № 4651-VI із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Олександр Бондаренко, адвокат кримінальної практики юридичної компанії «RIYAKO&PARTNERS», проаналізував відповідну судову практику. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/225618_oglyad-praktiki-vishchogo-antikoruptsynogo-sudu-shchodo-viznannya-nedopustimimi-rezultatv-neglasnikh-sldchikh-rozshukovikh-dy.
3. Гуменський О.А. Правовий режим спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. *Судова експертиза*. 2025. № 1. С. 55–62.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 (документ № 2135-XII із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
5. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2022 (документ № 580-VIII із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
6. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 (документ № 374-IV із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>.
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 (документ № 3341-XII із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 669 «Ліцензійні умови провадження господарської діяльності, пов'язаної з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації». *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 669-2016п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
9. Шаблевська К.Д., Євдокимов І.І., Кисельов А.О. Особливості використання технічних засобів під час оперативно-розшукової протидії в кримінальному правопорушенні. *UNIVERSUM*. 2024. № 9. С. 182–188.
10. Кобець М.В. Спеціальні технічні засоби у протидії організованій злочинності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. Київ, 2019. № 7 (59). С. 1–5.
11. Ярошенко О.С., Богініч І.О. Щодо класифікації спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2023. Випуск 80. Частина 2. С. 211–218.
12. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України: наказ Служби безпеки України від 29.05.2015 № 371. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z073815?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B8#n339>.
13. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: наказ Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21>.
14. Постанова Верховного Суду від 17.11.2021 р. № 51-1454км20. У справі № 712/13887/17. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=101302975&red=1000037ffd7fe20d2997f0603bd2a64111266a&d=5>.
15. Поляк Ю.П. Застосування технічних засобів при проведенні слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та використання його результатів під час досудового розслідування: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії (081 – Право). Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2022. 230 с.
16. Бабіков О.П. Доцільність та загрози застосування негласних заходів одержання інформації. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 23-24 вересня 2021 року)*. Рівне: Видавн. дім «Гельветика», 2021. С. 116–119.